

Terugblik bewonersbijeenkomst koplopergroep Energietransitie Mariahoeve

22 juni 2023

Inhoud

Introductie door wethouder Arjen Kapteijns	3
1. Wat hebben we tot nu toe gedaan?	4
2. Hoe ziet het Uitvoeringsplan eruit?	5
3. Wat en hoe wil de koplopergroep bewoners hieraan bijdragen?	7
4. Evaluatie en vervolgstappen	12
5. Bijlage: integrale input koplopergroep voor uitvoeringsplan.....	13

Introductie door wethouder Arjen Kapteijns

Wethouder Duurzaamheid van de gemeente Den Haag, Arjen Kapteijns opende de avond en heette iedereen welkom. Hij benoemde het belang van deze avond om met elkaar bijeen te zijn. Onder meer door Corona heeft dat een tijdje stilgestaan. Nu kunnen we gelukkig weer samen aan de slag.

Aan de raad is toegezegd om een uitvoeringsplan te maken voor Mariahoeve. Het is daarom goed dat er vanavond wordt toegelicht wat het uitvoeringsplan is en welke onderwerpen hierin worden uitgewerkt. De wethouder vindt het belangrijk dat we nu samen gaan verkennen welke ruimte er is om dit plan samen te maken en welke rol bewoners hierin kunnen en willen innemen. Een eerste versie van het uitvoeringsplan wordt eind dit jaar voorgelegd aan de raad. De komende jaren werken we hier verder met elkaar aan.

De wethouder noemde de Transitievisie Warmte die begin dit jaar is vastgesteld door de raad als een mooie stap. In deze visie wordt voor de stad Den Haag per wijk aangegeven wat het meest veilige, haalbare, duurzame en betaalbare alternatief voor aardgas is. Daarbij ziet de gemeente voor Mariahoeve een warmtenet. We werken dus richting een warmtenet in Mariahoeve, met ruimte voor lokale alternatieven als die handiger of passender blijken te zijn voor bepaalde straten of buurten.

De afgelopen periode heeft iedere VvE in Mariahoeve een energie maatwerk advies aangeboden gekregen. Ook biedt de gemeente procesondersteuning richting het transitie klaar maken. Tot slot benadrukte de wethouder nogmaals hoe belangrijk hij het vindt, en het daarom ook zo waardeert, dat veel van de aanwezigen al lange tijd actief betrokken zijn bij de wijk en bij de energietransitie. En dat we met het uitvoeringsplan weer samen verdere stappen kunnen zetten.

Het uitvoeringsplan wordt namelijk heel belangrijk voor de wijk en voor wat mensen van de energietransitie gaan merken in hun huis en omgeving. Daarom is volgens de wethouder juist nu het moment om te kijken hoe we dit plan voor de wijk samen kunnen gaan maken, zodat we rekening houden met de verschillende wensen, behoeften en ook zorgen uit de wijk.

Daar voegde hij aan toe dat we in de komende periode, en na de zomer, op zoek gaan naar de mensen in de wijk die nu nog niet actief betrokken zijn. Ook hen willen we horen en spreken en laten meedenken, zodat ook hun inbreng een plek krijgt in het plan.

1. Wat hebben we tot nu toe gedaan?

Bijeenkomsten en mijlpalen

Bij de start van de bijeenkomst hebben de bewoners de tijdlijn (globale lijst) van eerdere bijeenkomsten en evenementen aangescherpt. Dit is een gezamenlijk vertrekpunt voor het opstellen van het uitvoeringsplan.

Hieronder treft u de reflectie van een aantal bewoners hoe zij het proces tot nu toe ervaren:

- Wat vond u belangrijk in het verleden, wat u nu ook wil meenemen?
- Wat vond u belemmerend of storend?
- Welke vragen heeft u voor uw buurtgenoten of Gemeente Den Haag?

Bewonersavond 22 juni 2023		
Vraag 1: Belangrijk in het verleden, nu ook meenemen? • Onduidelijkheid over het proces. De gemeente Den Haag moet een duidelijke regierol pakken.• Er is nog veel onduidelijkheid t.a.v. de inhoudelijke oplossingen, tijdlijnen en samenwerking.• Overzicht behouden door verschillende deelinitiatieven te stroomlijnen en werken vanuit een integrale samenwerking.• Meer behoefte aan overleggen i.p.v. alleen maar ophalen.	Vraag 2: Wat vond u belemmerd of storend? • Onduidelijkheid over het al dan niet van het gasnetwerk gaan in 2030, waardoor geen vertrouwen ontstaat.• Te weinig inzicht in welke andere lokale mogelijkheden er nog zijn.• Veel herhaling van wat er al is gezegd, maar te weinig concreet, zodat bewoners in beweging komen.• De energietransitie is complex en meer dan een technische aanpassing. Inzetten op maatschappelijke aanvaarding.• Te weinig samenwerking van alle belanghebbenden in Mariahoeve voor het ontwikkelen van een paraplu-bewonersvisie.	Vraag 3: Vragen voor buurtgenoten of Gemeente Den Haag? • Wanneer wordt in Mariahoeve een kleinschalig warmtenet ingeregeld? Hoe te realiseren en wat ervoor nodig?• Hoe denken de buurtgenoten over een warmtenet? Gaan zij akkoord met één provider?• Geeft een warmtenet voldoende comfort in alle ruimten?• Hoeveel daken kunnen worden voorzien van zonnepanelen in Mariahoeve? Kunnen we de communicatie stroomlijnen?• Hoe kunnen we z.s.m. een voorkeursscenario opstellen met alle pro's en contra's en dit verder ontwikkelen?

2. Hoe ziet het Uitvoeringsplan eruit?

Na de gezamenlijke terugblik heeft Nynke Douma, projectleider Energietransitie Mariahoeve, een korte presentatie gegeven over het Uitvoeringsplan. Zij ging dieper in op wat het uitvoeringsplan inhoudt, hoe een uitvoeringsplan tot stand komt en waar samen invulling aan wordt gegeven.

Wat is een uitvoeringsplan?

Het uitvoeringsplan is een uitwerking van de **Transitievisie warmte**. Het vertelt iets over:

1. **Hoe** de gemeente de wijkgerichte aanpak in (een) specifieke wijk(en) wil (laten) uitvoeren of regisseren
2. Voor één of meerdere wijken op **welk duurzaam alternatief** deze wijk(en) overgaan.
3. Per **wanneer**.
4. **Welke maatregelen** nodig zijn om tot de gewenste situatie te komen.

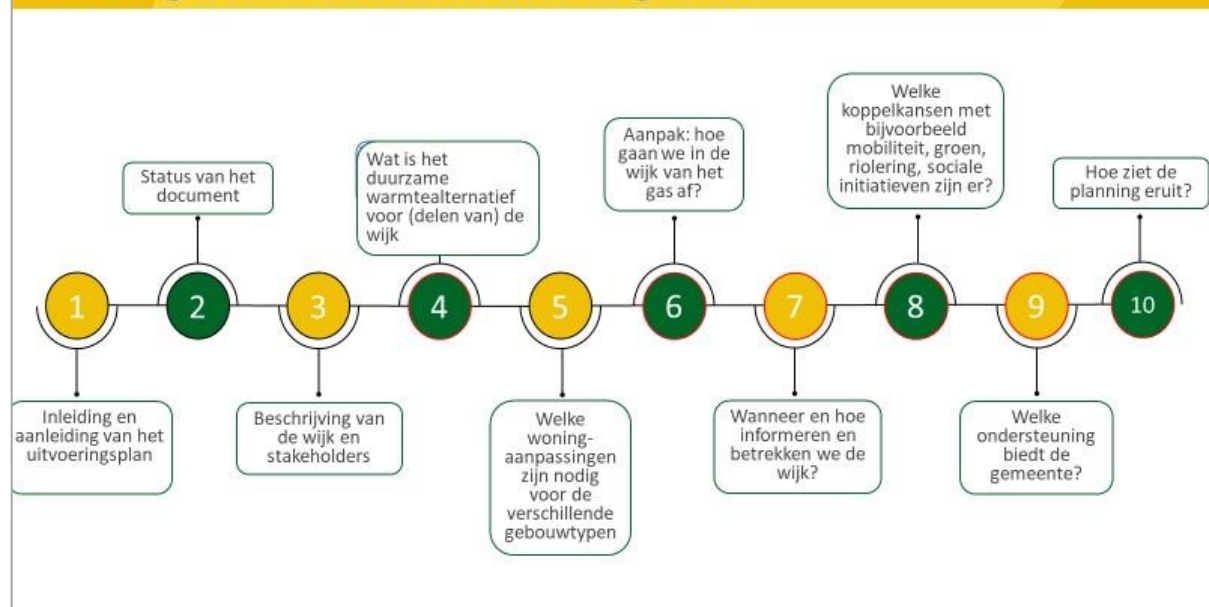
Het uitvoeringsplan stellen we met elkaar op!
En ook met:

- **Andere bewoners,**
- **Bedrijven,**
- **Woningbouwcorporaties,**
- **Maatschappelijke instellingen en nog meer...**

De inzichten uit voorgaande gesprekken met de wijk en onderzoekstrajecten vormen een vertrekpunt voor het maken van het uitvoeringsplan.

Waar geven we samen invulling aan?

Het nationale Programma Lokale Warmtetransitie geeft de hoofdstukkenstructuur voor het uitvoeringsplan. Er is een aantal hoofdstukken waarvoor bewoners en andere partijen van harte worden uitgenodigd om deze onderdelen samen in te vullen. Dit zijn de hoofdstukken 4, 6, 7, 8, 9, en 10 (hierboven aangegeven met een rood randje om de cirkel). Van deze hoofdstukken is in het tweede gedeelte van de bijeenkomst aan de deelnemers gevraagd wat ze belangrijk vinden. Hierna volgt een beknopt overzicht van wat dat heeft opgeleverd.

3. Wat en hoe wil de koplopergroep bewoners hieraan bijdragen?

Tijdens de bijeenkomst hebben de aanwezige bewoners individueel en in groepjes aangegeven wat ze belangrijk vinden om mee te nemen in het uitvoeringsplan aan de hand van onderstaand werkschema. Voor elk van de hoofdstukken is onderstaand een korte samenvatting gegeven.

Samen basis leggen voor uitvoeringsplan						
	H4: Wat is het duurzame warmtealternatief voor (delen van) de wijk?	H6: Aanpak: hoe gaan we in de wijk van het gas af? a) Selectie warmteleverancier b) Aanpak (transitieklaar maken en aansluiten) Corporaties Grondgebonden eigenaar bewoner VVE Overig vastgoed	H7: Wanneer en hoe informeren en betrekken we de wijk? 1. Welke keuze heb ik als eigenaar-bewoner 2. Collectief of individueel 3. Hoe en wanneer worden vastgoed-eigenaren en bewoners betrokken in het proces	H8: Welke koppelkansen met bijvoorbeeld mobiliteit, groen, riolering, sociale initiatieven zijn er?	H9: Welke ondersteuning biedt de gemeente? 1. Financiële regelingen – wat is er? Wat is nodig? Hoe wordt dit georganiseerd? 2. Ontzorging bij o.a. financiën, isolatie van woningen, woning opruiming etc.	H10: Hoe ziet de planning eruit? 1. Wat gebeurt er al en wanneer gaat wat gebeuren?
Vraag 1: Welke onderwerpen wilt u inbrengen bij de verschillende hoofdstukken?						
Vraag 2: Welke vragen heeft u (nog) bij de verschillende hoofdstukken?						
Vraag 3: Welke rol wilt u spelen bij: - het inbrengen van onderwerpen en/of - het beantwoorden van de vragen?						

Hoofdstuk 4: Wat is het duurzame warmte-alternatief voor (delen van) de wijk?

De alternatieven

Er wordt door een aantal bewoners een veelvoud aan alternatieven aangedragen die een mogelijk alternatief kunnen zijn binnen de energietransitie van Mariahoeve. Deze alternatieven variëren van individuele warmtepompen en zonnepanelen tot aan omvangrijke technieken zoals waterstof, geothermie en energieopslag.

De kosten voor- en nadelen van alternatieven

De aanwezigen geven aan behoefte te hebben aan een overzicht, waarin concreet staat wat de kosten zijn van alle beschikbare alternatieven. Daarnaast hebben ze graag inzicht in de voor- en nadelen van de voor hen mogelijke alternatieven.

De keuzevrijheid

Daarbij vinden bewoners keuzevrijheid belangrijk als er wat te kiezen valt. Men ziet het risico van een monopoliepositie bij een breed uitgerold warmtenet en er bestaan zorgen van een onrechtvaardige kostenverdeling van isolatie en energie.

Veranderingen in de infrastructuur

Bij het 'werk in uitvoering' heeft men vragen over wat er gaat gebeuren in Mariahoeve. Kan de bestaande infrastructuur worden gehandhaafd of gaat de hele wijk 'op de schop'? En welke aanpassingen zijn in de individuele woning nodig bij het gasvrij maken van de woning?

Hoofdstuk 6: Aanpak: hoe gaan we in de wijk van het gas af?

Bij het gasvrij maken van de wijk ziet men een gefaseerde aanpak op buurten en verschillende typen gebouwen. Men vindt het belangrijk dat er een goede afstemming plaatsvindt met bestaande planning en werkzaamheden binnen de wijk.

Daarnaast wordt de energietransitie gezien als een kans voor een rechtvaardige wijkontwikkeling van Mariahoeve.

Ook bij de vraag hoe we in de wijk van het gas af gaan, is de keuzevrijheid belangrijk. Niet alleen voor het warmtenet, maar ook voor de langere termijn wanneer er andere alternatieven komen die schoner en goedkoper zijn.

Bij de VvE's bestaan er met name vragen over een passend warmte-alternatief, de kosten van verduurzaming en mogelijkheden van terugverdienen. Warmtepompen als duurzaam alternatief hebben nu nog gas nodig. Maar wat als de gasleidingen verdwijnen?

Hoofdstuk 7: Wanneer en hoe informeren we en betrekken we de wijk?

De energietransitie in Mariahoeve is een opgave van velen en daarom vinden de bewoners het belangrijk om het samen op te pakken en regelmatig verschillende partijen samen te brengen. Een wezenlijk onderdeel van de energietransitie is de communicatie. Om iedereen te bereiken, spelen frequentie, vorm en locatie een rol bij het informeren van bewoners over de stand van zaken. Men denkt daarbij aan billboards op een centrale locatie, zoals het winkelcentrum, waardoor informatie kan worden gegeven zoals vragen die er leven, praktische tips, planning.

De vorm waarin wordt gecommuniceerd bepaalt volgens de bewoners ook de reikwijdte van een boodschap. Meertaligheid en laagdrempeligheid zijn daar een onderdeel van.

Hoofdstuk 8: Welke koppelkansen met bijvoorbeeld, groen, mobiliteit, riolering, sociale initiatieven zijn er?

Koppelkansen hebben enerzijds te maken met aanpassingen in de infrastructuur, zoals een groen hittestress zonnepark, warmteopslag, groenvoorziening, infiltratiegebieden, gescheiden riolering en parkeerterreinen. Veel zaken die te maken hebben met klimaatadaptie.

Anderzijds geeft men aan dat koppelkansen ook liggen op het sociale vlak. Enkelen geven succesvolle voorbeelden van o.a. Arnhem, Heerlen en Rotterdam op het gebied van wijkverbeterplannen.

Ook hier is er behoefte aan regie. Hoe combineer je de verschillende initiatieven in de wijk, zodat het een gezamenlijke opgave wordt?

Hoofdstuk 9: Welke ondersteuning biedt de gemeente?

Er is een behoefte aan duidelijkheid en concreetheid binnen de wijk. De vragen die de bewoners hebben, waarbij de gemeente kan ondersteunen hebben betrekking op subsidies, warmtefonds, Energie Maatwerk Advies (EMA) en het kostenaspect van de energietransitie.

Hier werd ook de vraag gesteld: worden de subsidies breder of minder naarmate de tijd vordert en wat is een goed moment om over te stappen op basis van welke subsidieregeling?

Ten aanzien van het EMA is er een behoefte om te kunnen mixen en matchen en daarover toch een subsidie te ontvangen.

En bij de VvE's speelt de vraag over de kosten van de aansluiting op het warmtenet. Komen deze voor rekening van de gemeente of de VvE/eigenaar?

Hoofdstuk 10: Hoe ziet de planning eruit?

Over de planning is nog veel niet bekend. Vanaf het eerste initiatief in 2018 is het volgens de bewoners niet veel duidelijker geworden ten aanzien van planning voor de wijk Mariahoeve. Men heeft behoefte aan een stappenplan, waarin de consequenties van individu tot collectief zijn weergegeven met een voorlopige tijdlijn.

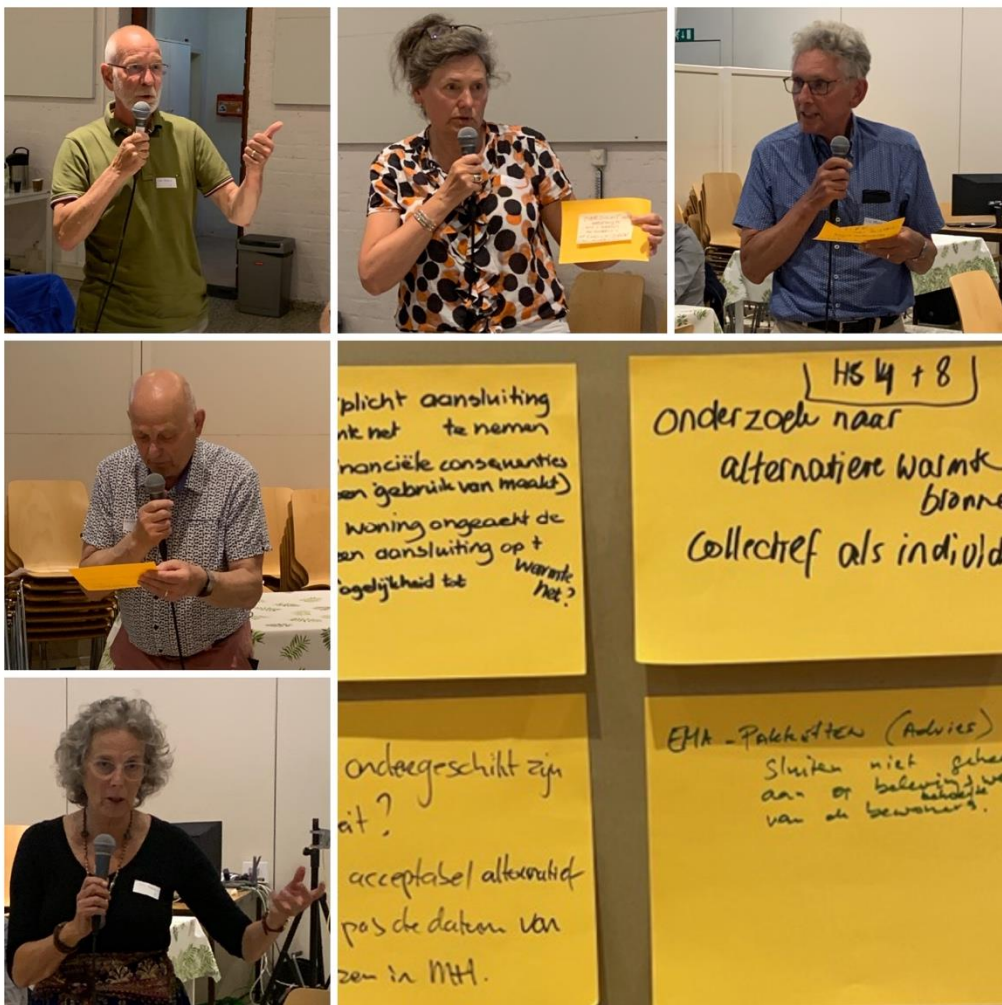
Voor alle hoofdstukken geldt overigens voor de koplopers een hoge mate van betrokkenheid. Ze willen graag mee- en tegendenken, vragen stellen en antwoorden geven, maar ook een actieve rol nemen in presenteren en geven van informatie in de buurten.

Conclusies per groepje

Aan het einde van de avond hebben de deelnemers in groepjes hun antwoorden gedeeld en zijn ze tot een essentie per groepje gekomen.

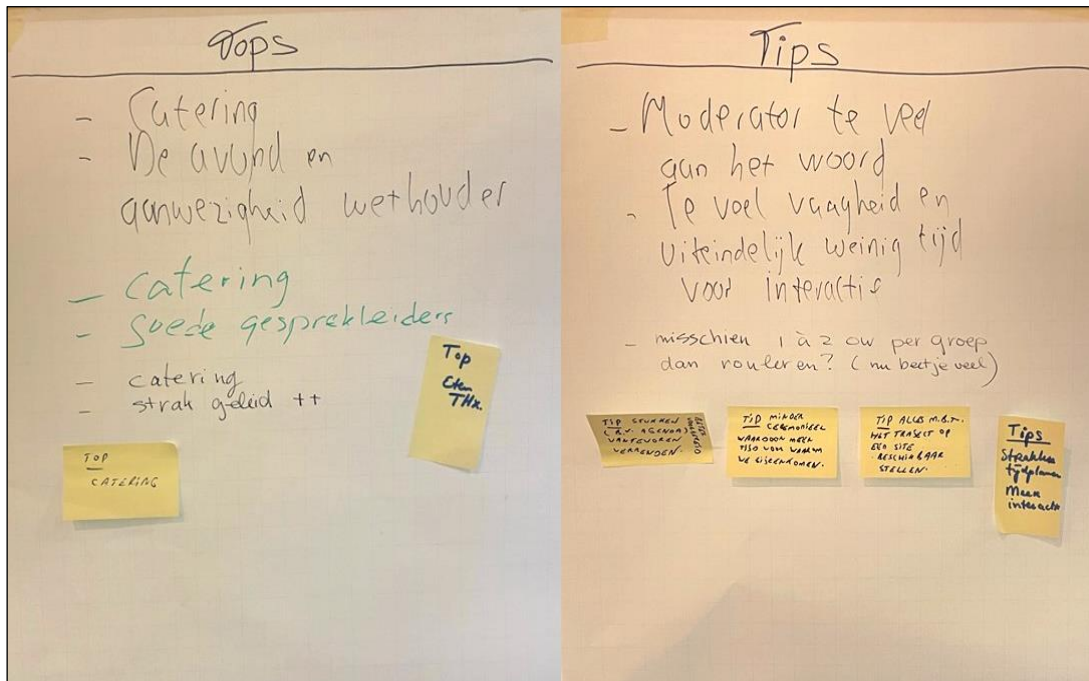
Ieder groepje heeft vervolgens aangegeven waar volgens hen daarbij de focus dient te liggen:

- 1) Zijn we verplicht een aansluiting op warmtenet te nemen?
- 2) Wat zijn de financiële consequenties (ook als je er geen gebruik van maakt)?
- 3) Krijgt iedere woning ongeacht de ligging de mogelijkheid tot een aansluiting op het warmtenet?
- 4) Onderzoek naar alternatieve warmtebronnen, collectief als individueel.
- 5) Mag tijd ondergeschikt zijn aan kwaliteit? Eerst een acceptabel alternatief kiezen en dan pas de datum van 'gasloos' in Mariahoeve kiezen
- 6) EMA-pakketten (advies) sluiten niet geheel aan op belevingswereld en behoefte van de bewoners
- 7) Grote vrees voor de sociale impact van een groot warmtenet:
 - a. Ontstaan van een monopoliepositie bij grote structuurverandering
 - b. Wijk op de schop
 - c. Investering in warmtenet (geothermie) kan ook aangewend worden voor verduurzaming woningen en energievoorziening warmtepompen, warmte opslag etc.

4. Evaluatie en vervolgstappen

Evaluatie

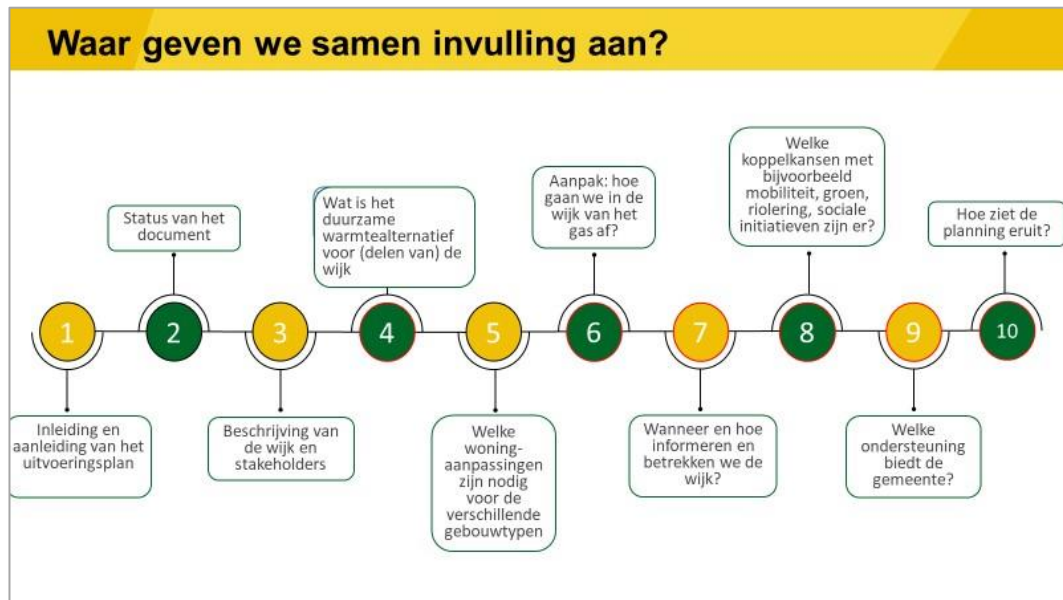

Vervolgstappen

- Juli: start benaderen bewoners die nog niet eerder betrokken zijn geweest
- September: bijeenkomst voor deze (nieuwe) groep bewoners
- Eind september/begin oktober: vervolgssessie voor alle geïnteresseerden (koplopers en andere bewoners) om samen de eerste invulling van het uitvoeringsplan te gaan maken. Hierbij worden partijen als Stedin en woningcorporaties ook uitgenodigd.
- 4e kwartaal 2023: eerste versie uitvoeringsplan naar het college en de gemeenteraad

5. Bijlage: integrale input koplopergroep voor uitvoeringsplan

Onderstaand vindt u alle originele antwoorden op de 3 vragen die per hoofdstuk zijn gesteld. Het gaat om de hoofdstukken 4, 6, 7, 8, 9 en 10 van het uitvoeringsplan.

Hoofdstuk 4: Wat is het duurzame warmte-alternatief voor (delen van) de wijk

Vraag 1: Welke onderwerpen wilt u inbrengen bij de verschillende hoofdstukken?

- Warmtenet: verplicht aansluiten of niet?
- Commercieel ⇔ woningen
- Als er kort na de aanleg van het warmtenet een eenvoudige (individuele) manier van verwarmen beschikbaar komt en warmtenet overbodig wordt, op wie worden de kosten dan verhaald? Of zit je dan lang vast aan een contract?
- Zijn PVT-panelen in combinatie met een WKO een mogelijk alternatief?
- Per woning/type panden bekijken wat de behoefte is aan warmtepomp, electriciteitsplaten, zonnepanelen, etc.
- Welke alternatieven zijn er?
- Geen warmtenet!
- Welke alternatieven zijn er naast het warmtenet?
- Grote vrees voor de sociale impact van een groot warmtenet.
- Zijn er alternatieven beschikbaar en welke dan?
- Waterstof is gemaakt met of door kernenergie.
- Afval van kernenergie is minimaal!
- Geloof in techniek.
- Combinatie warmte/koeling is essentieel, want de winters worden steeds warmer.
- Er komt een rapport over een alternatieve warmte/stroomvoorziening.
- In de wijk zal een energiecoöperatie actief zijn!!
 1. Zeker voor elektra
 2. Mogelijk voor warmte
- De coöperatie zal zich richten op de vele facetten van duurzaamheid. De coöperatie is principieel sociaal en richt zich op opheffen van (energie)armoede.

- Waterstof als denkbaar alternatief.
- Er is behoefte aan inzicht in alle kosten per alternatief.
- Onderzoek naar PVT-panelen als alternatief.
- Ruimte voor maatwerk van een warmtebron per appartement
- Rentabiliteit van het warmtenet.
- CV omvormen op waterstof of inductie i.c.m. zonnepanelen en accu (opslag).
- Smart e-grid Mariahoeve als ideale oplossing.
- Inventarisering Mariahoeve bestaande gas/elektriciteit/geothermie/aquathermie. Het moet kosteneffectief.
- Ik ben geen ingenieur, maar als ik bijvoorbeeld denk aan wat Jesse Voerman naar voren bracht: ook deskundigheid in de wijk mobiliseren.
- All electric met batterij. Collectief zonnepanelen.
- Alternatieven: infrarood i.c.m. isolatiepanelen, ramen HR++, lokaal warmtenet (pilot) en daarna opschalen (denk aan aquathermie), rioolthermie, waterstof, smart grid en lokale hubs.
- Rechtvaardige kostenverdeling van isolatie en energie.

Vraag 2: Welke vragen heeft u (nog) bij de verschillende hoofdstukken?

Hoe voorkom je dat er een monopoliepositie van een warmteleverancier ontstaat?

- Hoe zit het met het asbest dat in de woningen aanwezig is?
- Wordt alle electra vervangen, dus niet alleen de kast?
- Wat is het risico op een monopoliepositie?
- Welke grote veranderingen aan de structuur gaan er plaatsvinden?
- Gaat de hele wijk 'op de schop'?
- Is de gemeente open voor alternatieven van het gas die **per direct** kunnen worden uitgevoerd?
- Is voor Mariahoeve ook lering te trekken van ervaringen in andere wijken?
- Wat zijn de voors en tegens van individuele keuzes versus een centrale keuze?
- Is er nu contact met **alle** betrokken partijen? (VvE's, Stedin, bedrijven, winkeliers, woningcoöperaties, etc.
- Streeft de gemeente naar meerdere alternatieven? Dus dat er wat te kiezen valt.
- Welke concrete alternatieven zijn er voor Mariahoeve? Is alles al in beeld op dit moment?
- Welke duidelijkheid gaat het EMA-rapport geven over de isolatie van de woningen?
- Warmtenet = monopolie?
- In hoeverre kan bestaande infrastructuur gebruikt worden (voor bijv. blokverwarming)?
- Warmtenet is een scenario, maar warmtenet kan alleen rendabel zijn bij voldoende aansluitingen. Waar moet ik dan aan denken?

Vraag 3: Welke rol wilt u spelen bij het inbrengen van onderwerpen en/of beantwoorden van de vragen?

- Afstemmen data en binnen de buurt presenteren. Wat gebeurt er? Dan gaat het leven. Nu ondergaan mensen het gelaten.
- Bij het inbrengen en het beantwoorden van vragen.
- Data m.b.t. infrarood-oplossing aanleveren.
- Tegendenker, actief, bijv. bij energicoöperatie.

Hoofdstuk 6: Aanpak: hoe gaan we in de wijk van het gas af?

Vraag 1: Welke onderwerpen wilt u inbrengen bij de verschillende hoofdstukken?

- Hoe pak je de blokverwarming aan?
- Woningbouw -> geen beleid -> nu renovatie. Houden geen rekening met het voorbereiden van het warmtenet.
- Investering in warmtenet (geothermie) kan ook aangewend worden voor verduurzaming van de woningen en energievoorziening warmtepompen, warmteopslag, etc.
- Dit is een uitvoeringplan van de Transitievisie Warmte. Dan moet duidelijk zijn wat dan de uitgangspunten van de Transitievisie zijn.
- Er is behoefte aan een lijstje wat er is en kan en wat de voor- en nadelen zijn.
- Eerst warmteklaar.
- Gefaseerd op buurten en bouwtypen.
- Onderzoek effect lokaal eigendom op bestaanszekerheid.
- Rechtvaardige energietransitie als motor rechtvaardige wijkontwikkeling.
- Geef ons niet het gevoel dat het warmtenet ons opgedwongen wordt.
- Winkels kunnen geen subsidie krijgen. Daarom binnen VvE geen akkoord maatwerkscan.
- Kosten verduurzamen in samenhang met erfpacht kost ± €100.000 zonder idee welke energievoorziening we moeten kiezen (ISWM VvE). Dat verdien je niet terug. **NU TEVREDEN.**
- Welke vrijheden heb je als VvE (of bij een combinatie daarvan) in het kiezen van een warmtevoorziening?

Vraag 2: Welke vragen heeft u (nog) bij de verschillende hoofdstukken?

- Is de gemeente open voor alternatieven van het gas die per direct kunnen worden uitgevoerd?
- Welke mogelijkheden tot samenwerking zijn er om te leren van doelgroepen?
- Is er marktwerking mogelijk bij een warmtenet?
- Als er voor een warmtenet wordt gekozen, is er dan later nog ruimte om op een andere (betere) methode over te kunnen stappen (mocht dit worden ontwikkeld) waardoor het warmtenet is achterhaald?
- Warmtenet:
 - wijknet?
 - bron?
 - open/gesloten?
- Mag tijd ondergeschikt zijn aan kwaliteit? M.a.w. wat als er op termijn beter alternatieven komen dan het warmtenet?
- Waterpompen hebben nu nog gas nodig. Wat als de gasleidingen eruit gaan?
- Warmte en koeling?

Vraag 3: Welke rol wilt u spelen bij het inbrengen van onderwerpen en/of beantwoorden van de vragen?

- Inbrengen en beantwoorden van vragen.
- Inbrengen van vragen.

Hoofdstuk 7: Wanneer en hoe informeren we en betrekken we de wijk?

Vraag 1: Welke onderwerpen wilt u inbrengen bij de verschillende hoofdstukken?

- Energie is een opgave van velen, dus samen oppakken als het kan.
- Rechtvaardigheid analyseren per scenario.
- Mensen op één lijn krijgen binnen een gezamenlijke oplossing.
- Vastgoedeigenaren eerder betrekken als ook woningbouw. Meer kansen i.v.m. grote hoeveelheid woningen.
- **Alle** bewoners informeren door regelmatig verschillende typen info naast elkaar gebruiken.
- Weerbericht van de context elke maand.
- Duidelijkheid over de communicatie.
- Billboard ook in het Arabisch, Engels, Duits, Frans, Creools.
- Breng verschillende partijen samen.
- Het centrum van Mariahoeve is het winkelcentrum!!! Etalage informatieschermen.
- Als alle opties duidelijk zijn, dat er een keuze is.
- Het is nog steeds zo dat 99% van de bewoners niet betrokken is bij de energietransitie. Bewoners willen duidelijkheid over wat het gaat kosten en wat er moet gebeuren.
- Overzicht info hele wijk Mariahoeve op indicatorenborden (billboard??)
 - nu
 - scenario's
- Communicatie met 99% van de bewoners die geen weet hebben van de energietransitie.

Vraag 2: Welke vragen heeft u (nog) bij de verschillende hoofdstukken?

- Hoe ga je verbinding maken met het 'innerlijk kompas' van de lokale gemeenschap?
- Verschillende typen methoden
- Verschillende ingangen (onderwerpen)
- Als er een warmtenet komt, worden dan ook echt alle woningen in de wijk aangesloten (ongeacht de ligging)?
- Waar wordt het warmtenet aangelegd? Nu al per straat aan te geven dat dat niet gebeurt?
- Heb niet de illusie dat alle bewoners meedoen. Welk percentage is goed?
- Welke bronnen ziet de gemeente om het warmtenet te sturen?

Vraag 3: Welke rol wilt u spelen bij het inbrengen van onderwerpen en/of beantwoorden van de vragen?

- Informatie delen
Pijnpunt: vrijwilliger <-> betaald.
- GCwijk25:
 - Hoe informeren we de wijk?
 - Data + doel = info
 - Aanjagen dialoog over rechtvaardigheid / integraal
- Jongeren betrekken door stages en leer-/werkplaatsen.
- Tweemaandelijks betrekken van de bewoners.
- Gebruik theater, muziek en kunst.

Hoofdstuk 8: Welke koppelkansen met bijvoorbeeld, groen, mobiliteit, riolering, sociale initiatieven zijn er?

Vraag 1: Welke onderwerpen wilt u inbrengen bij de verschillende hoofdstukken?

- Groen hittestress zonnepark
- In het kader van de vaststelling van het Plan zou de gemeente ook alle initiatieven in de wijk kunnen proberen af te stemmen. De versnippering bevordert de voortgang niet.
- Herinrichting van de openbare ruimte, wisselende wijksamenstelling en het kloppende hart - waar?
- Warmteopslag en groenvoorziening en parkeerterreinen.
- Riool eerder vervangen/gescheiden?
Klimaat: infiltratiegebied, dus adaptatie meenemen.
- Koppelkans sociaal allemaal in hetzelfde schuitje => verduurzamen.
- Sociaal karakter van de energietransitie ook inbrengen. Heb er al vaker op gewezen. Wat ze op dat gebied kunnen doen in o.a. Arnhem, Heerlen en Rotterdam.
- Riolering i.c.m. het warmtenet. Werk uitvoeren door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- Ja graag!! Hoe meer, hoe beter.

Vraag 2: Welke vragen heeft u (nog) bij de verschillende hoofdstukken?

- Huidige gasleidingen vernieuwen?
- Overleven onze mooie bomen de aanleg van de dikke buizen voor het warmtenet wel?
- Zij er ook koppelingen met andere infrastructurele werkzaamheden?
- Hoe wordt de energietransitie onderdeel van de totale wijkverbeteringsplannen (zie Heerlen-Noord)
- Hoe verhoudt het individu zich tot het collectief qua wel/niet verplicht op het warmtenet met financiële consequenties, etc.?
- Hoe combineer je verschillende initiatieven in de wijk? (GCwijk25 / de groene smaragd en welke mis ik?)

Vraag 3: Welke rol wilt u spelen bij het inbrengen van onderwerpen en/of beantwoorden van de vragen?

- Geen reacties

Hoofdstuk 9: Welke ondersteuning biedt de gemeente?

Vraag 1: Welke onderwerpen wilt u inbrengen bij de verschillende hoofdstukken?

- Uitleg warmtefonds, subsidie, etc.
- Mensen geloven het niet. Wees concreet in de verwachtingen en de uitleg naar bewoners.
- Uit vaste stramien EMA moet de mogelijkheid zijn om te mixen en matchen. En dan **toch** de subsidie kunnen ontvangen.
- De regelingen moeten langer beschikbaar zijn en de spelregels niet wijzigen tijdens het spel.
- Kostenaspect van de verschillende warmteaanbieders / monopolie.

Vraag 2: Welke vragen heeft u (nog) bij de verschillende hoofdstukken?

- Zijn de kosten van de aansluiting op het warmtenet voor VvE's voor rekening gemeente of VvE/eigenaar?
- Worden subsidies breder of minder naarmate de tijd dringt?
- Wanneer is overstappen handig? De subsidieregelingen veranderen per jaar!

Vraag 3: Welke rol wilt u spelen bij het inbrengen van onderwerpen en/of beantwoorden van de vragen?

- Geen reacties

Hoofdstuk 10: Hoe ziet de planning eruit?

Vraag 1: Welke onderwerpen wilt u inbrengen bij de verschillende hoofdstukken?

- Plannen van de stappen.
- Kom maar met een planning asap.
- Volgorde van de werkzaamheden en de globale planning voor de wijk.
- Er moet een einddatum/streefdatum komen, bij voorkeur 2028, want dan zouden de gasleidingen moeten zijn vervangen.
- Als je niet weet waar je naartoe gaat is elke weg goed.
- Consequenties van individu tot collectief.

Vraag 2: Welke vragen heeft u (nog) bij de verschillende hoofdstukken?

- Waarom niet alle partijen bij elkaar gebracht, dus een keer overleg met bijv., woningcorporaties erbij?
- Er zijn al eigen initiatieven m.b.t. zonnepanelen en dubbelglas. Hap-snap. Is collectief niet mogelijk?
- Wat is de planning van de gemeente? Sinds 2018 is er veel gepraat, maar weinig duidelijk.
- Planning i.c.m. communicatie: hoe betrek je de andere nationaliteiten?

Vraag 3: Welke rol wilt u spelen bij het inbrengen van onderwerpen en/of beantwoorden van de vragen?

- Geen reacties